

„...akkor ha így volt nekem,
akkor így volt az egésznek!”

Lakodalmi szokások a moldvai Lészpeden

A párválasztás és a lakodalom hagyományos szokásvilágát tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy az a moldvai magyar nyelvterület egészére nézve meglehetősen egységesnek mondható, legalábbis alig találunk benne olyan jelenséget, amit nyugodt lélekkel valamely moldvai tájegységére jellemzőnek mondhatnánk. Ez a helyzet visszavezethető az alapos és kiterjedt kutatások, különösen pedig az írott források hiányára is, de valószínű, hogy a jelenségnek abban a régies állapotában, ami a moldvai magyarságra jellemző, még nem alakult ki ennek a szokásnak olyan mértékű táji differenciálódása, mint ami a Kárpát-medencén belüli magyarságra jellemző. Így aztán a lakodalom egy-egy mozzanatában mutatkozó földrajzi különbségek jelentős része inkább a szokás hagyományos elemeinek megkopásával, különösen pedig az utóbbi fél évszázadra jellemző pusztulásának eltérő mértékével magyarázható.

A lézpedi lakodalom szokásanyagáról elmondható, hogy moldvai viszonylatban az ismertebb helyek közé tartozik, olyan jeles néprajzkutatók foglalkoztak vele, mint Faragó József és dr. Kós Károly, de Faragó inkább csak a lakodalmat megelőző udvarlás részleteiről ír, Kós Károly pedig hat moldvai csángó falu menyegzőjét bemutató írásában utal – nem is elsősorban a lézpedi – szokásokra. Ezek előrebocsájtásával nem érzem szükségtelennek, ha a magam 1970-es években gyűjtött anyagával kiegészítem a Lészpeden gyakorolt párválasztási és lakodalmi szokásokra vonatkozó ismereteinket.

Az itt közölt anyagot három, Lészpeden született testvértől, az 1897-ben született, s 1952-ben Magyarországra települt *Simon Ferenc Józsefné Fazakas Ilonától*, az 1899-ben született és 1946-ban Magyarországra telepedett *Jakab Istvánné Fazakas Annától* gyűjtöttem a Baranya megyei Mekényesen, valamint az 1900-as évek első éveiben született *Salat Jánosné Fazakas Katalintól* a Bákó megyei Terbesen, mindhármuktól az 1970-es évek második felében, lakodalmukat 1915 és 1922 között tartották. Ez a leírás természetesen nem tartalmazza, nem tartalmazhatja a hagyományos lézpedi lakodalom teljességét és valamennyi részletét, így számos mozzanatra – mint a *virágospálca*, a *nuntatánc*, a sült tyúk szerepe a lakodalmi lakomán, és még egy sor összetevő, de ezeket nem pótolhattam, hiszen mindhárom beszélgetőtársam már a temetőben pihen.

A Beszterce folyó jobb oldalán fekvő Lészped magyar népességének nagy része a madéfalvi veszedelmet követően Moldvába menekült székelyekből kerül ki. A település neve valószínűleg román eredetű, a források az itt található kőbányákkal,

kőomlásokkal hozzák összefüggésbe. Kiss Lajos szerint etimológiája nincs tisztázva, de utal a román *lepede* (kőlap, lapos kő) szóra (Kiss 1987: 223). Természetesen fölmerül a kérdés, hogy a 18. század második felében idekerült székely menekültek Beszterce partjára érkező családjai vajon teljesen új települést hoztak-e létre, amit aztán Lészpednek neveztek el, vagy pedig korábban is megvolt már ez a helység? Ez utóbbi lehetőség mellett szól, hogy a Beszterce völgyében lévő Lészped első írásos említése tudomásunk szerint 1634-ből való *Lispezi sau Plepoasa* néven, továbbá hogy 1752-ből is kimutatható a település. Nem tudjuk azonban, hogy ez a két, a madéfalvi veszedelem előtti említés magyar, vagy román lakosságra vonatkozik-e? A néphagyomány úgy tudja, hogy Lészped – vagy ahogyan még ejtik: *Lécped* – első lakója egy néma ember volt, de az *nem volt katolikus*. Az erdő szélén állt a háza, s előtte volt egy *lécpad*, innen származna a falu neve. A néma ember háza előtt elfolyó patakot a mai napig *Néma patakának*, *Mutuj patakának* nevezik. A lészpedi magyarok – folytatja a szájhagyomány – főleg Gyimesből jöttek, s az első katolikus ember Selyem Józsi lett volna. Elképzelhető tehát, hogy a madéfalvi vérengzés menekültjei találtak már románokat ezen a helyen, hiszen a falu lakosságának mintegy 10%-a ma is görögkeleti vallású román. Másfelől azonban ha így is volna, nem élhettek itt nagyobb számban, hiszen a falu határneveinek túlnyomó részét a lészpediek ma is magyarul nevezik meg. (Halász 1983a: 3.)

Udvarlás, szeretőség

A lészpedi magyarok körében – mint gyakorlatilag az egész moldvai magyar nyelvterületen – az udvarlás rendszerint komoly szándékú, de ritkán adódik úgy, hogy a legelső kapcsolatból évek múltán házasság legyen. A legény házasságáig két-három leánynak is udvarol, amíg véglegesen élettársat választ; ennél több szerető cseréltetése azonban már kirívónak számít, az ilyen legényt válogatósnak tekintik. Hosszas udvarlás esetén viszont a lány szülei figyelmeztetik a legényt, hogy csak akkor járjon továbbra is hozzájuk, ha komoly nősülési szándéka van. (Fragó 1990: 32.) Itt kell megjegyezni, hogy Moldvában a *'szerető'* szó nem a köznyelvben használatos szexuális partnerként értelmezhető, hanem csupán a két fiatal között létrejött kölcsönös érdeklődést, érzelmi kapcsolatot jelzi. *Szerető tartás* a 18, illetve a 15 éves kort meghaladó *nagylegény*, *nagyleány* szokása.

Fazakas Katalin a következőképpen mondta el terebesi jövődöbelijével való megismerkedésének és kapcsolatuk kialakulásának történetét.

„Járt az én emberem két esztendőn át hezzám. Úgy találkoztunk, hogy a későbbi emberem eljött Lészpedre a búcsúba Szent Anna napjára, s amikor a templomból kijöttünk, mentünk bé a Jármarokra¹⁹⁶ a táncrea. Én mentem egy leánnyal s az emberem jött egy legénnyel. Mikor megtalálkoztunk, ak-

---

196 vásártér

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

kor az én emberemet az a másik legény felém lökte. S akkor nekem egy servet¹⁹⁷ volt a kezemben, s ahogy nekem jött, hát elvette a servetemet az a legény. Én nem engedtem, s visszavettem a servetet. Ő húzta magához, én téptem magamhoz, nem akartam, hogy elvegye. Addig huzakodtunk, míg beértünk a táncba. Amikor odaértünk, ott volt egy pózás,¹⁹⁸ s mi vettünk¹⁹⁹ pózákat ketten. Hogy onnan eljöttünk, nem engedett el engem, menjünk a kerekhintóra.²⁰⁰ Felültünk a hintóra, hintóztunk, micsináltunk... Este elkísért haza, s na, jó volt.

(Magának tetszett a legény?)

Hááát... nem es vettem észre, mint leány a legényt... nem es vettem észre. A legény mondta, hogy ő terebesi, de nekem már más legényem volt, amellyikkel táncoltam, s annak már kalapot es raktam.²⁰¹ Én akkor csak tizenhat esztendő voltam. S akkor innen elment, de pár hét múlva mentünk búcsúba, Pusztinába. S ott, hogy a templomból kijöttünk, egyszerre csak esént²⁰² elejmbé állott. Így találkoztam véle, na, megfogja a kezemet, nem ereszt el sem ide sem tova. Mennyünk esént, vegyünk fényképet... vett bonbont²⁰³ ...a legény, ne! Aztán szépen hazajött vélem, hazakisért, s este hazament. Mert gyalog jártunk Pusztinába es, meg Terebesre es. Na, aztán így az ősz eltőt. Tavasszal... én nem es gondoltam még hejzá... há ősszel... egyszer akkor eljön egy más legénvel, hogy jöjjön fel hejzám. S azon napon úgy esett, olyan eső volt, erőst esett. Mikor ők jöttek fel, akkor a néném az útba volt... Anna. Köszöntek szépen, s merre jöttök ti, aszonta, ebben az esőben? Megyünk fel, aszongya, Bohusba, mert holnap vásár lesz, s vegyünk egy pár ökröt. Valahol itt majd Lészpeden meghálunk, mondta ez én emberem. Jó no, elmentek, neki volt itt egy véréje,²⁰⁴ ide volt házasodva Lészpedre, s ment a véréjéhez. Hívja a néném, az én testvérem a vérének a feleségit, azt mondja, ne menj a gyűlésbe, hanem jere egy kicsit hozzánk. Mert nálunk minden este mentek gyűlésbe,²⁰⁵ fonni. Mondom, hogy én megyek a gyűlésbe, nem megyek le, s nem. Gyere te velem. No jó. Nem akartam menni, de mégis, ő elvette a guszalyomat, hogy menjek le. Na, akkor lementem, de nem akartam maradni a gyűlésen. Lementem a nénémhez, s egyszercsak jönnek a legények. Jaj, mikor meglátta a néném, azt mondja: tik mit kerestek ittegyen²⁰⁶? Métt jöt-tetek? – Nézd csak, aszondja, megyünk fel Bohusba, mert holnap vásár, s akarunk egy pár ökröt venni. Na jó, akkor megálltak 11-ig, 12-ig beszélget-

197 szóttés zsebkendő

198 fényképész

199 itt: csináltattunk

200 körhinta

201 kalapot rak: szerelmi jelképet ad

202 ismét

203 cukorka

204 unokatestvére

205 a lányok gyűlésbe jártak, az asszonyok fonóba

206 itt

tünk, én fontam, ők beszélgettek nénémmel, sógorommal, s elmentek. Többet nem láttuk egymást tavaszig. De mikor ezzel a legénnyel beszélgettem, én örökké mondtam neki, hogy menj, mert vár a társad. Én akartam, hogy menjen a legény, mert én láttam az emberemen, hogy megharagutt, amét elhozta ezt magának társnak, s akkor el akarja az ő leányát előle venni.”

Két-három esztendeig is eltartott tehát ez a szerelmi huzavona, s a *másfalusi* – terebesi – legény még nem is járt a leány házában, a családjánál.

Az udvarlás komolyabb formája később a leányos háznál folytatódott – írja Faragó József (1990: 32). A legények látogatására a téli időszakban, októbertől márciusig minden este, a nyári hónapokban, a külső mezőgazdasági munkák idején szombaton és este, mindig lámpagyújtás után volt lehetőség, de csak ha a lámpát valamelyik belső ablakpárkányra tették. Ha a lakás belső részén – pl. a *szóbánál*²⁰⁷ – van, akkor a legénynek tilos volt a bemenet. A házbeliek néha azzal bosszantották a közelben várakozó legény(eke)t, hogy a petróleumlámpával az ablak felé közelítettek, de aztán máshova vitték. Az ablakba kitett lámpa azonban csak a legények látogatását szabályozta, nők, idősebb férfiak, rokonok, szomszédok akkor is beléphettek, ha a lámpa nem az ablakban égett.

A szeretős viszony külső jegyei a kölcsönös ajándékok, de ezek száma a 20. század vége felé nagyon lecsökkent. A legény *servetet* kap, jobban mondván a táncban, vagy a vasárnapi séta közben el szokta venni a leánytól, az pedig hiába kéri vissza. A II. világháborúig a leány *hurmuzból* készült *gerdicát*, azaz ujnyit széles szalagra varrt, színes üvegyöngyöket adott szeretőjének. Húsvét, vagy pünkösd előtti héten erősített 3-4 ilyen szalagot a legény kalapjára jobboldalt, a végükön lévő *kötő, kötőcske* segítségével, s a legény vasárnaponként és ünnepnapokon hordozta. Erre mondták, hogy *felrakta* a legény kalapját (*lásd a 201. lábjegyzetet*). A *fényképcsere* szintén szokásos volt, leány viszonzásul csak cukorkát kapott némelykor a legénytől. (Faragó 1990: 33.)

Az ismerkedés szó szerint „közelebbi” formája volt a tánc, nem véletlenül fogalmazta meg ennek lényegét oly találóan Borbély Jolán néptánckutató, hogy az „nem más, mint a vízszintes vágyak függőleges kifejezése”. A táncos multságokban körtáncokra és páros táncokra egyaránt sor került. A körtánc alatt a körön kívül és belül párokban is táncoltak. A *szeretők* a tánchelyen találkoztak egymással, a tánc végén pedig akár el is válhattak egymástól, csak ha már jegyesek voltak, akkor kérte el a legény hazuról a lányt és kísérte is haza. Kivételes eset volt és megszólásra adott alkalmat, ha nem az a legény kísérte haza a leányt, aki elkérte a szüleitől. A *szeretők* kizárólag egymással, de ha nem volt ott a *szeretejük* akkor is legfőljebb a *nyámmokkal*²⁰⁸ táncoltak. Ha valamelyiküknek hiányzott a párja, akkor előfordult, hogy a lányok, legények egymással táncoltak. Ha legénynek nincs *szeretője*, akkor vagy legénnyel táncol, vagy olyan lánnyal, akinek ugyancsak nincsen *szeretője*. A kezde-

---

207 kályha, fűtő

208 rokonokkal

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

ményezés mindig a legény kiváltsága, ilyenkor *elinti* a lányt, vagyis távolról *odainti* a fejével, esetleg csak a szemével. A leányok éberem figyelték ezt a sokszor alig észrevehető mozdulatot és azonnal a legényhez siettek. Körtánc esetén azonban a leány kéretlenül is beállhat a *szeretője* mellé. Ide a szerető nélküli leány is bármikor beállhat, ha kedve tartja. Ha többször is ugyanazon legényhez állt, vagyis *beállt a kezire*, akkor elárulta, *hová húz a szíve*. A *szeretős viszonyt* erőszakkal nem lehet sem létrehozni, sem fenntartani. A szülők azonban eltilthatták a fiuknak, hogy valamelyik lányhoz járjon, s ugyanígy a lányukat is eltilthatják a nekik nem tetsző legénytől, amiből számtalan tragédia, vagy legalábbis megrázkódtatás következhetett. De a lány is megtehetette, hogy a lámpát nem teszi ki az ablakba, s ha a legény egyedül, vagy más legényekkel mégis bemegy, a szülők ki is utasíthatják. Szakítás esetén a leány *servetét* sohasem a legény küldi, hanem a leány kéri, de nem mindig kapja vissza; a legény kalapjára *felrakott* gyöngyös szalagokat azonban szokás volt visszaadni. (Faragó 1990: 33.)

A terebesi legényt Fazakas Katalin megint nem látta tavaszig, akkor megmondta neki, hogy el akarja venni. De a lány úgy érezte, hogy most „*nem férjhezmenni való*”. Nénje nemrég ment férjhez, s az anyagilag nagyon megterhelte a családot. Volt más nehézség is. Miként elmondta:

nekem még megvolt a másik legényem is, és én azt a lézpedit szerettem inkább, avval voltam összeszokva. De tátám²⁰⁹ nem hagyta, hogy utána menjek. Nem volt szegény, de egy vérisórámat tartotta²¹⁰ a báltya, s azok nehezen éltek, s tátám nem engedte. Az én vérisórámat annyit sírt, hogy nem tudnak egyezni. S akkor én, ha elmegyek utána, akkor nem tudom mi lesz velem; abból tátám meghallott valamit, s nem engedte.

De tavasszal ismét kezdett jönni a terebesi legény. Kiderült, hogy nem is voltak Bohusba, az mind hazugság volt. Hogy mennyire erős volt Katalin szembenállása az apjával, mutatja, hogy milyen jól emlékezett az összezördüléseik minden részletére.

„Nekem ott volt a másik legényem, s én nem akartam menni. Aztán megmondta tátám, hogy így s így van, s megmondta, nem lehet, ez után menj. Mondom, ha nem ad oda ez után, akkor megyek ez után, s tudja meg, hogy Mardzsínénba²¹¹ megyek. Azt mondja tátám: menj Mardzsínénba, még túl es Mardzsínénon, s ez után mégsem adlak. S akkor én sírni kezdtem, s hagyja el táte, mert nem kell nekem legényt keressen, mert én melyiket kapom, azzal megyek. ...tátám elment dolgozni, messze. Lement Foksényra, ott egy bojér felfogadta. No, ha kend elmén, s nem akar látni többé engemet, akkor tudja meg, hogy én Mardzsínénba megyek. Ez a legény pedig kezdett hej-

209 apám

210 unokatestvéremet vette feleségül

211 Mardzsínén Terebes falu községe, Lézpedtől kb. 15 km-re; lakosságának többsége nyelvében elrománosodott csángó.

zám jární, s én láttam, hogy jó legény, eszes legény, gazdalegény... csak anyyi, hogy nem tud magyarul. Mer én tudtam románul, de azért erőt jól nem tudtam. No, tátám elment s akkor ez a lézpedi legény es járt még érttem, mert akart volna elvenni engemet, s akkor én... haaaj. Megmondtam, nem tudok utána menni. S akkor ő azt mondta, ha nem jössz utánam, so-hase házasodom meg, de neked se lesz szerencséd soha, soha! Megesküdt, hogy neki asszony soha nem kell, ha én nem megyek utána. Te bajod, mondom. Te bajod! S aztán elment. Beszélgettem ezzel a legénnyel, látom jó legény, s akkor... ősszel elmátkásodtam véle, s mikor mátkásodtam, tátám-nak szépen telegrámat²¹² írtam, hogy jöjjön haza.

Mátkásodás, hirdetés

A másik testvérnek, Fazakas Annának ugyancsak két legény között kellett választania 16 esztendőskorában, de az nyugodtabban történt, amint azt 1950-ben, Mekényesen elmondta Hegedűs Lajosnak, aki aztán le is közölte moldvai népnyelvi szövegei között.

„Odajött az emberem, amejik ingemet megkért. Azelőtt volt nekem egy másik szeretőm, az úgy akart, hogy kérjen meg ingemet. De, hát eszt inkább szerettem, s akkor elmentem ez után. Odajött hamarab magára, elhozott vagy 3-4 liter bort, eltisztelte apámnak, anyámnak. Megmonda, hogy miért jött. »Azért jöttem, aggyák nekem a lányikét.« Akkor azt mondta apám s anyám es, nohát, ha ő akar, téged szeret, akkor csak kedvezzén, odaaggyuk szívesen. Akkor elékértek ingemét. »No lányom, szereted eszt a legént inkább, mint a másikat?« Akkor asz mondtam: »No, én inkább szeretem.« Akkor asz monda édesapám: »Másik job lenne, mēnny el az után, mert annak van gazdaságo, töb mint ennek.« Akkor én asz montam: »Nem kell nekem a gazdakságo, met én a gazdagságból nem élek meg, ha nem szeretem. De ha eszt szeretem, akkor az után már elmēnyek.« »Nohát, erēggy ez után, amejiket szeretéd. Ne mond, hogy én nekét parancsoltam. Utóján ingemét ne átkőjz.« »No, akkor – én asz montam – elmēnyék utánno.« (Hegedűs 1952: 39.)

Ahogy komolyodott a fiatalok közti kapcsolat, egyre időszerűbbé vált a leánynak a hozománya, amit a moldvai magyarok a román 'zestre' szóból kölcsönözve annak alakváltozataival jelölik, Lészpeden észrének nevezik. A tiszta odájban²¹³ az észrés ládára felrakott textilhozomány nagyága jelezte, hogy mennyire készült el a leány a lakodalomra, milyen szorgalmasan fonta, szőtte, varrta a kelengyéjét. Az észrének

---

212 táviratot

213 lakószoba

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

nem volt meghatározott rendje, csak hogy a padtól a *hijuig*²¹⁴ kellett érjen. Katrincák a ládában voltak a *bernécekkel*²¹⁵, *kendőkkel*, *innapló ingekkel*; *kendezőkkel*²¹⁶, amivel a házat kirakják, vagyis díszítik. Az észrében voltak Simon Ferenc Józsefné elmondása szerint – a lepedőnek valók, amiket aztán a padokra teregettek, vagy a falakra szegtek.

„Erőst sok volt... a zsáknak való, lepedőnek való... vásznak. Egy türet vászonban volt egy-egy húsz sing.²¹⁷ Ebből volt húsz, s azt mind felrakták. Aztán a lánynak, ha volt, két szoknyája,²¹⁸ az ki volt rakva berkekvel²¹⁹ egy-egy darab, kékvel, zöldvel, pirosval, fehérvel.”

A mátkásodást követően össze kellett állítani a leány észrójét. Amennyi észrét adtak a lánynak, azt mind felrakták a ládára, Lészpeden éppen olyan észrójük volt a lányoknak, mint Terebesen. Az 1926-ban férjhez ment Fazakas Katalin kapott *négyeseket*²²⁰ tarkával, *fehérvel*, *kékvel*, *zöldvel*, *sárgával*, *pirosval*. Lesztek egy-egy jó nagy *türetet*. Alul volt fehér tarka, feljebb több tarka, a tetejére tették a csergét, amit Erdélyből vettek, s a tarkáknak a tetejére kerültek a párnák *tótos párnafejekvel*. Ezenkívül a lány még kapott *rútterítőt*,²²¹ két rend *kendezőt* – *innaplót*,²²² *viselőt* –, *takargatót*,²²³ *abraszt*, *katrincát*.²²⁴ Kapott a lány viselő inget, hetet-nyolcat, *innaplót* hetet-nyolcat-kilencet, olykor még tízet is. Katrincát gyapjúból, a másik *berkekatrincát*,²²⁵ aztán még *fotát*,²²⁶ kapott *csátrizs-bundát*,²²⁷ rakott *bernéceket*, szép *övet*, varrott *pendejeket*.²²⁸ Mikor férjhez ment, adtak tehenet, disznót, juhot, vagy egy szép *dzsunkát*.²²⁹ A legénynek adtak ökörtinót, a leánynak egy szép *dzsunkatehenet*. (Hegedűs 1952: 57.) Az észre felsorolt összetevői természetesen csak a lehetőségeket jelzik, kevés lány kapott ilyen mennyiséget.

A lakodalom előtti szombaton volt a hivatalos, hogy úgy mondjam a *formális* leánykérés, amire Fazakas Ilona, a későbbi Simon Ferenc Józsefné így emlékezett ötven esztendő múlva, 1977-ben:

214 padlásig

215 szótt öv

216 szóttes törülköző

217 *sing*: német eredetű hossz mérték, hivatalosan 62,2 cm., a lészpediek szerint a *könyéktől az ujj hegyéig s még vissza a csuklóig*.

218 daróckabát, szokmány

219 durva gyapjúfonal

220 négy nyüstbe szótt vászon

221 rúdra akasztható terítő

222 ünneplő

223 háziszóttes takaró

224 háziszóttes, gyapjú lepelszoknya

225 merinóról való finom gyapjú: berke

226 gyári anyagból készült lepelszoknya

227 rövid, báránybőr bunda

228 Vászon alsószoknya

229 üsző: juncă u. a., rom.

A kérésre a leány és a legény is elhívta a rókonnyait, megtótt velük a ház. Amikor mind bégyültek, akkor a vőfély, nálunk úgy mondták vornicsel, láb-raállott, s megszólította a szülőket:

– No Péterke, no Veronka, eljöttünk, s egy nyulat keresünk Úgy gondoltuk, hogy itt megkapjuk...

– Álljon elő a leány s a legény!

A legényt elhívták küjjelről, engem elővettek a sutuból. Akkor egy tányérra le volt téve két kenyér, s egy-egy kockacukor. A lány öviben volt egy szervet. Akkor a legénnyel a kezünket össze kellett fogjuk s megkérdezték tőlem:

– El akarc-e menni Józsi után?

– Igen.

– Szereted-e?

– Szeretem.

– No, vegyétek el.

Másik tányéron volt két pohár bor, én is elvettem az enyémet, ő es a magáét. S elköszöntöttük az egészre, s megittuk. Aztán el kellett azt a kenyeret vennünk, s azt a nádmézet.²³⁰

– Űljetek le! – akkor leültünk oda a sutuba. Küjjel a legények lőttek, ... úgy lőttek, mint a razbojba... a háborúba. Pattogtattak, lőttek, lőttek... Aztán eltótt, s a legények es hazamentek. Ez szombaton este volt.

Fazakas Annának öt esztendővel később volt a lakodalma. Annak kérőjét így idézte fel 1950-ben az akkor már Jakab Istvánné Hegedűs Lajosnak:

„Nohát, akkor a beszédet elvégzte a legény, hogy elményék utánno. Még-beszélték apávol, anyávo, akkor elment haza. Másnap összegyűjtötte a nemzetteit, rókonnyait, hoztak italt oda, nagy vigasság vót. Mondták: »Na, kérgyék mæg, mét jëttünk!« A másikkak mondták, az apámék: »Ha magik tuggyák, mét jöttek, mongyák mæg magik!« No, ott beszélgettek, no ott figuráztak, no de hát mongyák mæg, hogy mét jëttünk, kérgyék mæg... Kérdeszték: »Na, hát magik akkor mé jëttek?« »Mink azét jëttünk, hogy lánt kérjünk, met az este azt beszélte a legénnek, hogy elményën utánno férhëz.« Nahát, jól van. »Hol a legén s hol a leján?« Akkor mi bé vótunk ülve egy sutuba, onnét kikétink.²³¹ No, jertek elé leján s legén. Elëjöttünk. No, fogjátok össze a kezeiteket. Ésszefogtuk. Elmensz magad István után Anna? Elmenyek. Szereted-e? Szeretem. No, Isten aggyon szerencsét. Akkor leöntöttek egy pohár vízzel a kezeinket. A másik ember elvákta a kezeinket. S no, az Isten aggyon szerencsét!” (Hegedűs 1952: 39–40.)

---

230 cukrot

231 kikeltünk

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

A kérés – leánykérés – után mentek a paphoz *mátkásodni*, ami tulajdonképpen az eljegyzést jelentette. Fazakas Anna így beszélt róla:

Szépen feljött a legény, s mentünk a paphoz, akkor a pap kérdett az imád-sághoz, hogy mit tud ő es, mit tudok én es... hogy az én akaratommal va-gyok-e, vagy pedig más erőltette, hogy vevődjünk el? S azt mondtam: az én akaratommal vagyok, s ő es azt mondta, az ő akaratan van. S akkor meg-fogta a kezünket a pap s megáldozott, s akkor szépen vasárnap kihirdetett először.

Mátkásodás után három vasárnapon hirdetik az ifjú párt, addig a *nyírásza* minden vasárnap hordozza a virágokat, amit *koszorúnak* neveznek. Simon Ferenc-né emlékei szerint ez az ő idejükben *városi virágból* készült, nem élöből, s olyan volt, mint a máknak a virága. Aztán még pávatollú is volt benne, rajtuk a színes ing, *fata, hurmóz*²³² a nyakán. Három vagy négy hétig, amíg menyasszony volt, a temp-lomban a lányok között legelől állt, a legények között pedig ugyanígy a vőlegény. A hirdetés úgy történt, hogy a pap a mise végén azt mondta románul:

»Jelentem, hogy Fazakas Péternek a lányát elveszi Simon Ferenc Józsi Fe-rencnek a fia, Józsi. S aki közöttük tud valami akadályt, atyafiságot, az je-llezze.« Akadály volt az is, ha az apák s az anyák nem éltek együtt. Amíg hir-dették őket, a leány mindig *nyírászanak*, a legény *nyirelnek öltözött*.”

A lészpedik szerint náluk a *nyírásza* hagyományos öltözete nagyon bonyolult, *koszorúja* is díszes volt „*sokkal cifrább volt, mint a pusztina*” viselet. Az 1950-es évek vége felé kezdtek feltűnni a polgári módra, fehér városi ruhákba öltözött meny-asszonyok, amit kezdetben a „*romános*” jelzővel különböztettek meg a sajátjuktól, de csak az esketési ceremónián, mert a hirdetések idején sokszor még ma is saját, hagyományos viseletükben pompáznak a lészpedi leányok.

A nunta, vagyis a lakodalom

A lakodalomba egyenként hívták meg az embereket. Akivel jó viszonyban voltak és meghívták, s nem jött el, akkor megbánkódtak, de ilyen ritkán történt. Mert ha azért nem ment el, mert valamiért haragudott rájuk, azt már korábban megtudhat-ták és meg sem hívták. Ha nem volt rá komoly ok, akkor nem marad távol, hanem elment, mert így volt a szokás. Olyannak pedig, aki nincs meghívva, s nincs sem-miféle kapcsolatban a lakodalmasokkal, eszébe sem jut, hogy elmenjen. Mikor ki-tűzték a lakodalom napját, az ifjú pár elindult s végigjárták a falut, hogy meghívják

232 színes üvegyöngyből készült nyaklánc

a rokonokat. Minden rokont meghívtak, nem csak a vérrokonokat, valamint a keresztszülőket. Odamentek s köszöntek:

- *Dicsértessék Jézus szent neve!*
- *Mindörökké!*

Azok látták, hogy fel vannak öltözve *nyirelnek* s *nyírásának*,²³³ s már tudták mit akarnak. A *nyirel* mondta a meghívó szövege:

- *No Marika néni, János bácsi jöjjenek hozzánk nuntába, s így...*
- *Adjon az Isten nektek szerencsét, elmenünk fiam...*

Aztán a legény még hívta a legénybarátait, s a lány is az övéit.

Lészpeden a lakodalom régen, körülbelül az 1930-as évekig három napig tartott, az után két napig, a kollektív bejövetele után, az 1960-as évektől pedig már csak egy napig. A kétnaposkor vasárnap ment férjhez a lány, elvitték a háztól, este asztalt tettek, s lakodalom tartott *hosszú éjjen*, egészen hétfőn estig. A Terebesre került Fazakas Katalinnak tehát az 1920-as években még háromnapos volt a *nuntája*.

Hét szekérrel jöttek utánam – emlékezett később –, lószekervel. Aztán mentünk Himiushnak le... három napot tartott a nunta. De akkor úgy volt Mardzsínéban, hogy vasárnap meg volt tiltva a nunta, ezért hétfőn csináltuk... hétfőn, kedden, szerdán. Azért, hogy a világ ne maradjon el a miséről, s vasárnap ne dolgozzanak az ételvel... mert a nunta erőt sok dolgot adott.

Lakodalomkor a legényes házat felvirágozták, virágokkal díszítették. Számon is tartották, hogy kinek hogy volt felvirágozva a háza. A lakodalom kezdetére a kocsik is fel voltak *zódágazva*. A lakodalmat leginkább télben tartották, akkor inkább ráérték. Simon Ferenc Józsefék vízkereszt napján mátkásodtak, s utána három hétre volt az esküvő. Az egykori *nyírása* emlékei szerint

mikor kijöttünk a templomból, akkor jött két kocsí, az ökrök befogva, s az a bóthajtás zódággal befonva. A leányok es díszesen, sárruhákkal, servétekkel, bernécekkal. Olyan legényem vót, hogy a főd hasadott el. Mikor jött, hogy vigyen a templomba, hát puskával jött, s az meg volt tötve. Akkor szokás volt, hogy mikor a nyirel indult a nyírásához, akkor egyet lőtt, s a faluban mindenki tudta, hogy na, most mén a nyirel a nyírásához. Akkor a puska nem volt tiltva, még én es lőttem, mikor mentünk a templomba.

Ez a lövöldözés az I. világháború után kiment a divatból – az emberek nyilván kilövöldözték magukat a fronton.

---

233 vőlegénynek és menyasszonynak

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

A *nunta* első napján reggeltől gyülekezett a násznép a leány házában, s ott *tiszte-
lődtek*²³⁴. Több más moldvai magyar falu gyakorlatától eltérően itt a leány házában
gyülekeztek mindkét fél rokonai, de hogy ez a szokás mióta terjedt el, azt nem sike-
rült kiderítenem, a Fazakas lányok emlékezete szerint már az első világháború ide-
jén is így volt. Mikor az ifjú párt kísérték a templomba, útközben táncoltak. A zené-
szek – elsősorban cigányok – a szomszédos falvakból jöttek, akadt köztük néhány
katolikus is, de csak román énekeket tudtak, így ők is csak románt énekeltek. Pedig
akkor még – emlékezett Simon Ferenc Józsefné – nem tiltották a magyart. Esketés-
kor ott állt a *keresztapa* és a *keresztanya*²³⁵ a hátuknál két szál gyertyával. Az eske-
tés után a *nyirel* hazament, s onnan jöttek kocsival a *nyírászáért*, hogy vigyék őt és
az *észrét* a *nyirel*hez. Amikor jöttek a kocsival, a *nyírásza* házában a kaput a rokonok
elkötötték összefont szalmával, s csak hossza „alkudozás” után eresztették be a *nyir-
el* násznépét. Ha másik faluból való volt a legény, akkor annak a falujában tartották
a lakodalmat. Hagyományosan mindig a legénynél tartották, még akkor is, ha utána
a legény a lány szüleihez költözött s ott laktak. A lakodalomnak a *vornycsel*²³⁶ volt
a rendezője és a bonyolítója. Ajándékgyűjtésnél lány *keresztapja* adott, *ajándékolta* a
legtöbb pénzt, a *keresztanyjától* pedig egy szép *ruhát*,²³⁷ ingaljra való vásznat, vagy
egy katrincát kapott, a legényt is a *keresztapja* *ajándékolta* meg. Általában az *eskítő
keresztapja* adja a pénzt a legénynek, a *keresztanya* ajándékozta meg a menyasszonyt.

Ha más faluból való volt a *nyirel*, akkor a *nyírásza* rokonai elkötötték az útját, s
csak fizetség ellenében eresztették át.

Amikor a nyirel feljött értem Lészpedre – emlékezett Fazakas Katalin – *ak-
kor kötötték el az útját az én rokonaim s nem akarták bécsapni*²³⁸ *a nyirel
népjeit*.²³⁹ *Akkor alkudoztak, hogy adjanak valamit azért, hogy beengedik
őket. A vőfély kezdett alkudni, úgy alkudtak a kapunál az emberek, mint ott
az észrénél alkudtak az asszonyok. A nyirel is velük volt, de csak a vornyi-
csel alkudott. S addig-addig, amíg aztán béeresztették őket. Megtisztelték
őket, a kötést elvágták, a kaput kinyitották s löttek.*

A menyasszony fogadása az anyós házában rendkívül szertartásosan történt. Si-
mon Ferenc Józsefné elmondása szerint

*a szekeret odahúzták a kapu elé, a nyirel levette a nyírását, megölelte, le-
tette, akkor vitték a széket s elejébe tették az ajtó nyílásába, s nézték, hogy
keresztül lépik-e rajta. De én úgy elvettem, Isten tudja hová. Ha keresztül-
lépett, akkor azt mondták rest lesz a nyírásza.*

234 kínálgatták egymást, iszogattak

235 násznagy s násznagné

236 vőfély

237 kendőt

238 beengedni

239 itt: hozzátartozóit

Máshol, vagy korábban Lészpeden is, a *székecske* arra való volt, hogy a menyasszonya arra lépve szálljon le a szekérről,²⁴⁰ de akkor és itt a nyírásza tulajdonságára jövendöltek a székecskével való cselekedetéből, amire több más helyen az útjába tett seprű szolgált.

A menyasszony búcsúztatása egyszer románul, máskor magyarul történt. Simon Ferenc Józsefné így emlékezett:

...ott künn terítettek le csokánt,²⁴¹ s arra egy szép pokrócot. Ide s tova egy-egy széket. S akkor jöttek az apák,²⁴² s kialkudták, mondjuk száz lejért. Alkutták a nyírászat, az a két asszony, s a vornycsel. Hogy ennyit adok érte, s ennyit adok érte. S a másik mondta: ennyiért nem adjuk oda a madarkát, mert erőst drága, sokat szóttünk, sokat fontunk, né milyen észrét csináltunk neki. Azok ott veszekedtek, s örökké rázták azokat a ruhákat. A nyírásza pedig sírt. Mikor megalkudtak, hogy mennyiért adják oda a madarkát, s akkor azt a nyirel ki kellett fizesse. A pénzt elosztották, kellett adni a nyoszolyólányoknak is belőle. Aztán kivitték a nyírászat, s az apját, anyját. A nyirelt térdeltették le a nyírászához arra a lepedőre. Vornicsel: az apák, anyák jöjjenek ki – így. A legények s a lányok mind ott voltak kereken. S akkor ott... volt egy ember, aki elbúcsúztatta, ... akkor ott annyit sírtak, mindenkinek. Azt az embert úgy hitták bucsusztató, aki a nyírásza nevében búcsúzott. Románul, énekekkel is mondták, de inkább szóval. S mikor énekekkel mondták, akkor is a bucsusztató mondta, nem a menyasszony. S akkor szépecskén a leány megcsókolta az apját s az anyját, a vőlegény megcsókolta az apósát, anyósát. Addig a fiatalok térden álltak az udvaron – télbe, nyárba. Odaadták a fiataloknak a pohár bort, s még adnak az apáknak, az anyáknak, még keresztbe is, aztán keresztanyáknak, keresztapáknak. Aztán megfogták és összetették a nyirel és a nyírásza kezét, a kocsikat háromszor megkerülték, s a nyírászat felültették a kocsira. A keresztanya is felült a nyírásza mellé, a keresztapa ment a kocsi mellet, megint löttek s hujjogtattak.

Hasonlóképpen történt a Fazakas Katalin búcsúztatása, akiért Terebesről jött fel a vőlegénye. Figyelemre méltó, hogy a román nyelvű *nyirelt* és a magyar nyelvű *nyírászat* itt magyarul képviselte a búcsúztató.

Hétfőn reggel – folytatta Fazakas Katalin az emlékezést – feljöttek értem muzsikás a szekervel, szép dolog volt... az egész világ, az ifjúság. S akkor elvittek engemet szépen, muzsikaszóval. Mikor vittek, akkor volt a bucsusztatás. Kinn letettek egy-egy széket, s tátám, mámám leült oda, aztán egy kéve csokánt tettek a földre, s mi térden álltunk előttük. Volt egy ember, aki

---

240 Hozd ki mámám székecskét /Hadd vegyük le székeltykét!

241 kukoricaszár

242 a menyasszony szüleinek, keresztapjának a rokonai.

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

bucsusztatott, mert én azt nem tudtam megtanulni. Olyan szépen mondta, tiszta magyarul, úgy sírt a világ, úgy siratózott. Aztán mikor bevégzette, akkor muzsikaszóra tettek fel a szekerbe, indultunk s mentünk. A gúnyát²⁴³ is mind akkor vittük el eccerre.

Fazakas Annát is a hagyomány által megszabott rendben búcsúztatták Lészpeden:

„...jöttek utánam muzsikaszóval... s én béültem a sutuba sírni az édesanyámmal s a testvéreimmel, s akkor ott mind sírtak. Siratta az édesanya a lányát, búcsúztattak. Akkor csak odaértek nagy mozsikaszóval, kivettek a házbó, s akkora táncot csináltak...! Akkor az édesapa az édesanyával leültek a székre. Mi megkerültük őket, s letérgyeltünk az édesapánk elejibe. Hátul megszűnt a muzsikaszó, s eléállott a bucsusztató a levélvel,²⁴⁴ s kezdett bucsusztatni úgy, ahogy a levélben írta. Mikor annak vége lett, akkor megtiszteltük esmént az apákat s az anyákat, keszte húzni a mozsikaszót esmént s akkó mekkerültük háromszó, kimentünk az udvarra, ot jártunk ety táncot.” (Hegedűs 1952: 40.)

Az észrét szállító kocsik úgy mentek, hogy minél többen láthassák a rakományt. Az elsón csak a *nyírásza* ült, a *keresztanya*, s a két *nyoszolyó*. A hátsó kocsira rakták az észrét, s ott volt egy asszony, aki ügyelt, hogy a holmik le ne essenek. Mikor beértek a *nyirel*hez, akkor a legények leszedték a holmit. Mindegyik darabot megtáncoltattak, Fazakas Ilonának *szoknyából* kettő volt, egy ünneplő s egy viselő, azokat felvette egy-egy legény a hátára, s úgy táncoltatták. A ládát kettő vitte, a párnákat, a *csergét*, mindenfélét egyenként.

Aztán odabent fel kellett rakni az észrét. A legények hordták befelé, dobogtatva, *hujjogtatva*. A ládát letették a falhoz, a többit behordták, a *nyírásza* keresztanyja vette el, adta a *nyírászanak*, s az rakta szépen föl, hogy lássák, mit tud. Az észrét akkor is felrakták a *nyirel* házában, ha később a *nyírásza* szüleinél laktak a fiatalok. Amikor végeztek, akkor a keresztapáknak ételt tettek, ha voltak ott testvérek, akkor azokat is odahívták. Mikor a *nyírásza* rakta az észrét, akkor az anyós ott volt, s még más asszonyok is ügyeltek.

Akik nem voltak rokonok s nem mentek vissza a lányos házhoz, azok egész úton táncoltak, *hujjogtattak*, míg a *nyirel* házához nem értek. Mikor a *nyírásza* odaért, a ház ajtajában, vagy a töltésen várta őt az após és az anyós borral, kenyérrel, cukorral. Mindketten felhátak a töltésre, s ott megtisztelték őket.

Így volt Terebesen is:

„Anyósom kijött egy tányérval, rajta két pohár bor, két szelet kenyér s egy kis kozona.”²⁴⁵ Aztán úgy táncoltatta a bort! Akkor a szekeres engem levett

243 az észrétben lévő hozományt

244 itt: írással

245 kalács

a szekérről, s ideadott egy pohár bort s egy darab kalácsot. Bévezettek a házba, aztán leszedték rólam a koszorút.” Onnét felkerekedtek s elmentek a legényhez, a nuntásházhoz, s akkor ott lett egy nagyasztal, s kinek a szíve húzta odament. (Hegedűs 1952: 40.)

A menyasszonyszöktetés akkor volt, mikor leültették, hogy a lebontsák a haját. Akkor elfutott a *nyirásza* s elbújtatták. A *vornicsel*, tehát a vőfély ment, hogy keresse meg. Addig keresték, amíg megkapták, vagy valaki megmondta hol van. A *nyirásza* cipőjét vasárnap este „lopták el”. Jöttek az asztal mellett, de az meg volt beszélve. A *nyirásza* csak így tett – félig kihúzta a lábát –, s akkor valamelyik legény elvette a *papucsát*. S kellett fizetni, hogy visszaadja. *Istenem, milyen szép dolgok voltak akkor...* – sóhajtott Simon Ferenc Józsefné, Ilona néni, 78 esztendőskorában.

Amikor *békonyolták* a *nyirászat*, a *keresztanya* leült mellé egyfelől, a *vornicsel* felesége másfelől, s a *nyirel* kint volt. Aztán egy lepedővel leterítették mind a hármat, behívták a vőlegényt, s megkérdezték, hogy melyik a felesége? *Kapja meg*, hogy melyik a *nyirásza*? De a menyasszonyt szélről ültették. Ha a nyirel nem kapta meg, akkor kacagták. Azért aztán a menyasszonyok igyekeztek valami jelt adni, hogy megismerje őket a lepedő alatt a *nyirel*. Rendszerint kidugták a lábukat a lepedő alól, de a keresztanyák is tudták ezt, s ők is kiszúrták a lábukat. Ha aztán egy öregasszonyt talált választani, azt szégyellte a legény. Ha megkapta a *nyirászat*, akkor a lepedőt levették róla, a nyirel megölelte, megcsókolta. Aztán táncoltak, ültek az asztalhoz, ettek-ittak, táncoltak estig, de sokszor még hajnalig is.

Másnap reggel a *nyirászat* *felcsinálták úgy, ahogy lányul volt, aztán elmentek muzsikaszóval a rokonok, s a lány keresztapját elhozták a legényes házhoz. Elhozták szépecskén, akkor a nyirászat ültették a székre, s a keresztanyja, s még egy asszony – rendszerint a vőfély felesége – segítettek neki: a haját lebontották, megfésülték szépen, kontyot csináltak neki; a keresztanyák odaadták a *főkötőt*, odaadták a *kendőt*, a *rózsás bongostűket*, s *kereken megcsináltak azokkal a csipkéekkel, úgy megrakták a fejit*.*

Így volt Lészpeden, de hasonlóképpen kontyolták a Terebesre férjhez vitt Fazakas Katalint, immáron Salát Jánosnét is.

*Kedd reggel bevíttek a házba, jött a keresztanya, jöttek a nyámok,²⁴⁶ a muzsikások, s kezdték mondani ... csak rományul, de azért így is szép volt. Jött a keresztanya, vette le a *peteálát*,²⁴⁷ a *koszorút* a *fejemről*, s kezdődött a *kontyolás*. De én azt mondtam az emberemnek: én elmegyek utánad, ha megengeded, hogy olyan hordozatom legyen, mint Lészpeden, mert azt a csán-*

---

246 rokonok

247 ezüst- vagy aranyszínű szálból készült menyasszonyi fejék (petealá u. a., rom.); máshol csír.

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

gós kerpát²⁴⁸ én nem szeretem. S azt mondta, úgy hordozzam, ahogy akarom. Így aztán engem úgy kontyoltak, mint Lészpeden, tették a fékötőt. Kontyoláskor leeresztették a hajamat, másként fonták be, s csináltak egy olyan – úgy mondtuk – kontykarikát. Nem kerpa, az volt Mardzsinénban, nálunk úgy mondták: kontykarika. Aztán arra szépen felcsinálták hajtűvel, s arra tették a fékötőt, s akkor az szépen állott. Ez volt a kontyolás a nunta másnapján, este. A keresztanya csinálta, s a nyámok segítettek. De úgy kellett, hogy mikor ott volt, hogy most már kontyoljanak bé, akkor én elfuttam, hogy ne máj kontyoljanak, ne vesszem el a virágot. Bémentem egy sógorasszony házába, s a nyirelnék szóltak, hogy hol a nyirásza, hozza a nyirászat, hogy kontyolják bé. S akkor ő indult, hogy keressen meg tova, de más lány megmondta neki, hogy ne hol van. Akkor bójöttek oda, megkaptak, s vittek kontyolni.

Utoljára következett a hagyományos lakodalom nyilvános részének végső felvonása, az ajándékszedés. Hogy ez milyen fontos része a nuntának, mutatja, hogy mindhárom Fazakas leány fél évszázad múltán is jól emlékezett a részletekre. Simon Ferenc Józsefné szerint erre hétfőn került sor, jöttek a rokonok, tisztelődtek, asztalt tettek, elhozták el a keresztapákat. A lakodalom étrendje hagyományosan a következő: először kitétték a galuskát,²⁴⁹ utána a levest: csorbát cibrével,²⁵⁰ aztán sült húst, majd pitán,²⁵¹ alivánka.²⁵² A nagyobb gazdák kenyeret is adtak a lakodalomban. Ettek, ittak, s akkor a vornicsel megindult a tányérral s összegyűjtötte a pénzt. A muzsikások zenéltek, de még nem táncoltak, csak az asztal után. A vőlegény mögött is állt egy ember, aki töltötte a pohárba a bort. Mondták, hogy akik a nyirászat s a nyirelt meg akarja ajándékozni, hát tessék! A bort elvették, megitták, a vőfély tartotta a tányért, hogy na, ki mennyit akar adni? A pénzt adta az ember, s a felesége, ha kendőt vitt, ha kendezőt, vagy egy ingre való vásznat, vagy amit akart adni a nyirászatnak, akkor azt is rátette a tányérra. A fiatalok megköszönték, s megtisztelték azt, aki adta. Amikor ő férjhez ment, akkor egy-egy ember 5-10 lejt adott az új párnak, volt, aki csak 2-3 frankot.²⁵³ De sokan voltak a lakodalomban, száznál is többen. Fazakas Anna emlékei szerint a pénzen kívül adtak tyúkot, borjút, adtak ruhafélét is.

A Terebesre került Fazakas Katalin emlékei szerint az ajándékszedés úgy kezdődött, hogy a vornicsel föltette a kérdést:

szabad-e gyűjteni a pénzt? A világ²⁵⁴ mondta: igen, igen! Akkor kezdte a keresztapától. A poharat a keresztapára köszöntötte, s a keresztapa adott, amennyit akart, majd a többiek is mind adtak pénzt. Aztán kedd este me-

248 házilag szőtt fejkendő

249 káposzta- vagy szőlőlevélbe töltött rizs, szalonna, esetleg hús, tótike.

250 korpával készült savanyító

251 kukoricakenyér

252 kukoricalisztból édestejföllel sült lepény

253 itt: lejt

254 itt: az egész násznép

gint asztal volt, s szerdán megint, és pénzt minden alkalommal szedtek, mert nem mindenki tudott mindig ott lenni, ám egy családtól csak egyszer. Úgy emlékszem 15 ezer lej jött össze. Az akkor nagy pénz volt ám!

Simon Ferenc Józsefné arra is emlékezett, hogy amikor mint nyírászat békontyolták hétfőn reggel, a keresztanyja kivezette, s megforgatta a kezinel fogva. Ez már a legény házánál történt, mert vasárnap este oda vitték. S akkor a legények és a lányok csináltak egy nagy hórát,²⁵⁵ a vőlegény s a menyasszony beálltak a kör közepébe, vették a mézes pálinkát és jártak körbe. A nyirel megtisztelt mindenkit, a menyasszony pedig egy szitában vitte a kalácsot, s adott mindenkinek. A kontyolás után a keresztanya kapott ajándékba egy nagy kalácsot, s azt hazavitte. Kapott egyet reggel s egyet este.

*

A lészpedi és a mardzsinéni lakodalom között tehát történetünk szerint annyi volt a különbség, hogy Terebesen kerpát csináltak és nem főkötőt. Salat Jánosné elmondása szerint:

három esztendeig a főkötőt hordoztam, akkor immár elbontottam, hogy újítsam meg. S akkor nekem már volt egy kicsikém, s nem tudtam a főkötőt megcsinálni, így vasárnapra nem volt főkötő. No, gondoltam, nem megyek most sehova. Bejön a sógorasszonyom, nem lehet, mondja, gyere, csináljunk kerpát. – Jaj, nem és nem és nem,... az emberem aludt. De azt mondja a sógorasszony: gyere, változz meg és csinálj kerpát, s ha nem szereted, nem muszáj kimenj, leveded s kész. Lássuk hogy lesz rajtad?

Felöltöztem, legszebb ingemet vettem fel, fotát szépet, gyöngyöt, mindent... szép voltam, mint az ifjúság. Akkor azt a kerpát nekem feltették, bongostűkkel megraktam, szép gyöngyös ruha itt alatt, s minden... cserseket²⁵⁶ a fülembé... hát szép volt. Aszondja, gyere nézd meg magad. Nem es volt olyan nagy tükrünk, csak egy kicsi tükör, mint a régi házakban. Kimentem a töltésre, belenéztem az ablakba, azt hittem, hogy nem vagyok én! Nahát, mint az ifjú... nem megyek, szégyellem, nem s nem...

Mondták: – Menj el a kúthoz, hozz egy keldár²⁵⁷ vizet... csaltak, úgy csaltak, mint a kicsi gyermeket bonbonéllal.²⁵⁸ Mentem, vizet hoztam, s a szomszédság nem ismert. Hazajöttem, felkelt az emberem... kacagni kezdett, de nem mondott semmit. Lement a táncba, közel volt hozzánk, lement a táncba, ott sok volt a világ. Mi es lementünk a táncba, éppen a nagy polkát járták, sok világ volt, erőst szép táncok voltak. Mikor megláttak, néztek, lett lenne akármi, nem néztek lenne úgy, ahogy engem néztek. S akkor én meg-

---

255 körtáncot

256 fülbevaló (cercel u. a., rom.)

257 fémvödör

258 cukorka

„...akkor ha így volt nekem, akkor így volt az egésznek!”

---

szégyelltem magamat. Jöttek az emberemnek a prétiñjet²⁵⁹... Salaj – mondták –, most van neked asszonyod, mostanig bábád volt. Most van menyecs-kéd... Mert ők ugye szerették úgy, ahogy nekik volt...

S aztán még szépen hordoztam a kerpát tizenhárom esztendő, s akkor eljött a verekedés,²⁶⁰ eljöttek a németek, akkor kezdtek elhányni. De leges-leghamarabb én vettem el, meg még két asszony. Szépen felöltöztünk, úgy mint most, szép gunyákba, s elhattuk a kerpát.

(Mi közük volt a németeknek a kerpához?)

Azt mondták a kerpára, hogy nem szép. Meg a papok es mondták, hogy vessük le. Nem szerették, mert igen cifra-ság volt. Hallja-e? A bongos tükvel s a gyöngyökkel, virágokkal úgy megvoltak rakva, erőst cifra volt.

(S addig nem volt cifra?)

Szépecskén elhatták vagy három vasárnap, s nyárig mind elvette. So-kan nem akarták elhánni, de aztán csak elhánták.

(22. kép)

---

259 barátai

260 háború